

SLACHTA MARGIT NEMZETI SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET

ÚTMUTATÓ

UTCAI (LAKÓTELEPI) SZOCIÁLIS MUNKA BIZTOSÍTÁSA A CSALÁD- ÉS GYERMEKJÓLÉTI KÖZPONTOKBAN

Jóváhagyta

dr. Simon Attila István helyettes államtitkár

**Emberi Erőforrások Minisztériuma Szociális Ügyekért Felelős Helyettes
Államtitkárság**

2022

Budapest

SZÉCHENYI 2020

EFOP-1.9.4-VEKOP-16-2016-0001 kiemelt projekt
Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet
Székhely: 1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.
Telephely: 1135 Budapest, Szegedi út 54. I.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

I.Bevezetés	3
II. Jogszabályi háttér.....	4
III. Az utcai (lakótelepi) szociális munka célja, feladatai, célcsoportja	5
IV. Az utcai (lakótelepi) szociális munka – speciális szolgáltatás – elhelyezése a gyermekjóléti szolgáltatás rendszerében	9
V. Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó együttműködése a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer tagjaival, illetve a társszakmai szervezetekkel.....	10
VI. Az utcai (lakótelepi) szociális munka kialakításának folyamata.....	11
1. Szükségletfelmérés	11
2.Szociális térkép készítése.....	13
3.Munkaterv készítése	14
4.Szolgáltatási paletta felállítása.....	14
5.Költségvetés készítése.....	16
6.Terepmunka	16
7.Szabadidős / prevenciós programok szervezése.....	18
7.1.Csoportok életkor szerinti differenciálása	19
7.2.A szabadidős tevékenységek biztosítási szintjei.....	20
VII. Az utcai szociális munka szolgáltatás dokumentációja	21
VIII. Tárgyi feltételek	23
IX. Személyi feltételek és a hozzájuk kapcsolódó munkajogi kérdések	26
X.Mellékletek.....	28

I. Bevezetés

A családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás terén 2016. január 1-vel életbelépő integrációnak és az ezzel együtt járó struktúraváltásnak egyik célja az volt, hogy a gyermekjóléti ellátások megerősödjenek, nagyobb számban jöjjenek létre központok, melyek speciális szolgáltatásaikat bővebb kör számára is tudják nyújtani.

A család- és gyermekjóléti központokat a korábbi 40 gyermekjóléti központ helyett – melyek a megyeszékhelyeken és a főváros 40 000 lakosságánál magasabb lélekszámú kerületeiben működtek –, az ország valamennyi járásszékhelyén ki kellett alakítani, így 197 központ jött létre. Az új területi ellátás a járások településein élő igénybe vevők; egyének, családok, gyermekek részére az egyenlő hozzáférés esélyét kívánja megteremteni, valamint a településeken működő család- és gyermekjóléti szolgálatok szakemberei számára szakmai segítséget, szakirányú támogatást és a szolgáltatási kínálat bővítését biztosítani.

A család- és gyermekjóléti központok a hatósági intézkedéshez kapcsolódó esetenedzseri feladatokat és a speciális szolgáltatásokat a járásban élők számára nyújtják.

A speciális szolgáltatások biztosításának módja tekintetében, a legtöbb kérdést, bizonytalanságot az utcai (lakótelepi) szociális munka kiterjesztése jelenti a járásokban.

Az utcai (lakótelepi) szociális munka létjogosultságát elsősorban az indokolja, hogy a közterületeken (tereken, parkokban, bevásárlóközpontokban stb.) nagy létszámban tartózkodhatnak kiskorúak, akik ezáltal ki lehetnek téve számukra veszélyeztető helyzeteknek, vagy saját maguk káros magatartásával, viselkedésével önmaguk fejlődését veszélyeztethetik, szabadidejük tervezetlen, céltalan eltöltése deviáns életmód kialakulásához vezethet. Egyre nagyobb arányú a lakóhelyéről önkényesen eltávozó tizenévesek száma és az ellátás, felügyelet nélkül maradó kiskorú.

A család- és gyermekjóléti központ szakmai tevékenységéhez kapcsolódóan az utcai (lakótelepi) szociális munka biztosítása során a szakember egyrészt felderítő, vagy más néven: megkereső munkát végez, ami azt jelenti, hogy rendszeres jelenléte során megfigyeli és eléri az utcán csellengő, kallódó fiatalokat, megismeri szabadidő eltöltési, magatartási szokásaikat, lehetőség szerint megszólítja Őket. A megszólítás fontos eszköze, hogy legyen hova hívni a fiatalokat, mintegy választási lehetőséget felkínálni számukra az utca helyett. Másrészt fontos tevékenységi kör, a prevenciós programok, szolgáltatások biztosítása, mely alternatívát nyújt a szabadidő hasznos

eltöltéséhez és elősegíti a káros viselkedési szokások hatásának csökkentését. A speciális szolgáltatás keretében szükséges a lakóhelyüket elhagyó, ellátás és felügyelet nélkül maradó kiskorúak megfelelő elhelyezésének kezdeményezése.

Az utcán kallódó gyermekek, fiatalok megjelenése, veszélyeztető magatartása nem elsősorban a település nagyságától függ, azt számos külső tényező megjelenése befolyásolja, ezért a járásban biztosítandó speciális szolgáltatások közül az utcai (lakótelepi) szociális munka fontos lehet bármely típusú településen.

A lakótelepi szociális munka speciális jellegéből adódóan a városokban igényli a speciális szolgáltatás nyújtását.

A feladatellátás helyszínei lehetnek a parkok, forgalmas közlekedési csomópontok, vasútállomások, aluljárók, bevásárlóközpontok, játszótérek, elhagyott és üresen álló épületek és környéke, felnőtt szórakozóhelyek.

Jelen szakmai anyag olyan útmutató, mely a járásokban kialakítandó utcai (lakótelepi) szociális munka tartalmához, megvalósítandó optimális tevékenységéhez fogalmaz meg szolgáltatási keretet. Gyakorlati segítséget kíván nyújtani a család- és gyermekjóléti központok számára az egységes szemléleten alapuló utcai (lakótelepi) szociális munka kialakításához.

Az ajánlás tartalmában reagál a 2016. évi jogszabályi változásokra, épít a Módszertani Gyermekjóléti Szakemberek Országos Egyesülete (továbbiakban: MOGYESZ) által 2010-ben elkészített Konszenzus Konferencia módszertani útmutatójára, összehangolásra kerül a család és gyermekjóléti szolgáltatásokat érintő szakmai protokoll anyagokkal, de elsősorban a jelenlegi szakmai szükségleteket és az aktuális speciális igényeket tartja szem előtt.

II. Jogszabályi háttér

1. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 40/A. § (2) bekezdés a) pont aa) alpontja értelmében: *A gyermekjóléti központ a gyermek családban nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a gyermek igényeinek és szükségleteinek megfelelő önálló egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, programokat nyújt, amelynek keretében utcai és - ha a helyi viszonyok azt indokolják - lakótelepi szociális munkát biztosít.*

2. A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (továbbiakban: NMr.) 23. §. az alábbiak szerint határozza meg az utcai és lakótelepi szociális munka keretében végzett feladatokat:

Az utcai – helyi viszonyok által indokolt esetben lakótelepi – szociális munka feladata

a) a magatartásával testi, lelki, értelmi fejlődését veszélyeztető, szabadidejét az utcán töltő, kallódó, csellengő gyermek segítése,

b) a lakóhelyéről önkényesen eltávozó, vagy gondozója által a lakásból kitett, ellátás és felügyelet nélkül maradó gyermek lakóhelyére történő visszakerülésének elősegítése, szükség esetén átmeneti gondozásának vagy gyermekvédelmi gondoskodásban részesítésének kezdeményezése, és

c) a gyermekek beilleszkedését, szabadidejük hasznos eltöltését segítő programok szervezése a járás területére vonatkozóan, az érintett gyermekek lakókörnyezetében, az általuk látogatott bevásárlóközpontokban, illetve egyéb helyszíneken, vagy a család- és gyermekjóléti központ területén, lehetőség szerint bevonva a gyermek családját is.

A család- és gyermekjóléti központ speciális szolgáltatásként nyújtott utcai (lakótelepi) szociális munka tevékenység tanácsadói munkakörben látható el, melyre vonatkozó képesítési előírásokat az Nmr. 2. sz. melléklet II. rész képesítési előírások a gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás egyes formáiban dolgozók részére 1/a pontja tartalmazza.

A speciális szolgáltatás ellátásához a munkáltató felelőssége, hogy a megfelelő kompetenciával és tudással rendelkező szakembert válassza ki a speciális szolgáltatást biztosító tanácsadók közül.

III. Az utcai (lakótelepi) szociális munka célja, feladatai, célcsoportja

Célja

Az **utcai (lakótelepi) szociális munka** a család- és gyermekjóléti központ speciális szolgáltatása, professzionális segítő tevékenység, melynek célja, hogy a szociális munka módszereivel és eszközeivel segítséget nyújtson az ellátási területén élő kallódó, csellengő gyermekeknek és fiataloknak.

Feladatai

- A közterületeken való rendszeres és aktív jelenlétén keresztül a gyermekek és a fiatalok elérése, szükségleteik, hiányállapotaik, problémáik felkutatása, azok kielégítése és a megfelelő szolgáltatáshoz való hozzájutás elősegítése.
- Kapcsolatfelvétel az ellátási területen élő, magatartásával testi, lelki, értelmi fejlődését veszélyeztető, szabadidejét az utcán töltő, kallódó, csellengő gyermekekkel.
- A célcsoporttal végzett szükségletfelmérést követően a gyermekek, fiatalok igényeihez igazodó programok megvalósítása.
- Prevenációs tevékenység: felvilágosítás, tájékoztatás, információnyújtás; az utcai tartózkodás veszélyeinek megelőzése, enyhítése, csökkentése.
- Társadalom érdekeinek, értékeinek, igényeinek közvetítése a gyermekek felé.
- A gyermekek érdekeinek, értékeinek, igényeinek, szükségleteinek közvetítése a társadalom, az intézmények, szervezetek (szociális, kulturális, oktatási, művelődési, ifjúsági, gyermekvédelmi, egészségügyi), közösségek (különbé az érdeklődésének megfelelő csoportok, sport- vagy ifjúsági egyesületek, klubok stb.) felé.
- Delegálás szakemberek (pszichológus, pszichiáter, addiktológus, pályaválasztási tanácsadó stb.) felé.
- Kapcsolattartás, együttműködés a járás területén illetékes hatósági, szociális intézményekkel, civil- és karitatív szervezetekkel.
- A lakosság és a fiatalok, a galerik és a grundok¹ között kialakuló konfliktusok kezelése, az ellenállások csökkentése.
- Írásos beszámoló készítése a tevékenységről, a bevont kiskorúakkal kapcsolatos munkáról.
- Részvétel a család- és gyermekjóléti központ által szervezett teameken, esetmegbeszélő csoportokon, szupervízióon.
- A feladatok ellátása a probléma jellegétől függően önállóan vagy más segítő szervezetek bevonásával történik, a szakmai protokollok által megfogalmazott munkamódszerek szerint.

Célcsoport

¹ A városokban a házak, bérházak közötti beépítetlen telkeket nevezik így. Ezek minden időben a környékbeli gyerekek kedvelt játszóhelyei voltak, ahol focizni, háborúzni lehetett.

A gyermekjóléti központok által nyújtott utcai (lakótelepi) szociális munka célcsoportja, a kallódó, csellengő gyermekek és fiatalok.

A szakirodalom a csellengést kóros és nem kóros állapotokhoz is kapcsolja. Vannak olyan **pszichés zavarok** (hisztériás neurózis, epilepszia), melyeknél a csavargás, kóborlás, az adott betegség tünetegyüttesének sajátja. Enyhébb formában a **prepubertás korú gyerekek** elszakadási, önállósodási törekvéseként, a tágabb világ felfedezése, kalandvágyaként is értelmezhető.

A szakirodalmi meghatározás mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy a család- és gyermekjóléti szolgáltatás esetében a célcsoport meghatározása elég széles palettán mozog. Ezen speciális szolgáltatás esetében nem feledkezhetünk meg a kallódó, csellengő gyermekek veszélyeztetettségéről sem, amely együttesen okozza a szolgáltatás célcsoporttá válását.

A Gyvt. szerint a **veszélyeztetettség**, *„olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.”*

A család- és gyermekjóléti központok speciális szolgáltatásai a veszélyeztetettséget az adott szolgáltatás tükrében értelmezik, így az utcai (lakótelepi) szociális munka szempontjából **veszélyeztetett gyermekeknek** tekintjük:

- az életkori sajátosságainak nem megfelelő helyen és/vagy időben, utcán, parkokban, forgalmas közlekedési csomópontokban, vasútállomásokon, aluljárókban, bevásárlóközpontokban, sportfogadási helyszíneken, lépcsőházakban, játszótereken, elhagyott és üresen álló épületek közelében, felnőtt szórakozóhelyeken tartózkodó gyermekeket, fiatalokat.
- Azok az oktatásból kikerült, nem tanköteles korú fiatalok, és egyéni munkarend szerint tanuló gyermekek, akik túlzott szabadidejüket csellengéssel töltik, deviáns viselkedésükkel önmagukat és másokat veszélyeztetnek.
- A közterületen egészségkárosító szer használatával érintett veszélyeztetett gyermekek, fiatalok.
- Gyermekvédelmi szakellátás gondozási helyéről szökött, magatartásukkal önmagukat, illetve másokat veszélyeztető gyermekek, fiatalok.
- Kolduló gyermekek: egyedül, szülővel vagy bandával, esetleg bérkoldulást végzők.
- Kiskorú prostituáltak
- Otthonukból menekülő, kitett gyermekek, fiatalok.

A **serdülőkorba lépő gyermekek** pubertáskori krízisbe kerülhetnek. Míg kisgyermekkorban a referenciacsoport a család, serdülőkorban ezt a kortárs csoport jelenti, így ebben az életkorban nagyobb a rizikófaktora a csoportos csellengésnek, iskolából hiányzásnak.

Az így alakuló kiscsoportoknak gyakran saját normarendszere alakul ki (pl.: a csoporttöbbség dohányzik, a többieknek is követniük kell stb.). A tagok döntéseit a referenciacsoport befolyásolja, nem mernek nemet mondani (pl.: iskolakerülés, kisebb-nagyobb lopások, alkohollal, kábítószerrel való kapcsolatba kerülés stb.) a csoportnyomás hatására.

*A Kapocs 2003. júniusi számában megjelent cikk – Lőrincz Norbert - Pattyán László - Sütő Csaba - Tóth József AZ UTCAI SZOCIÁLIS MUNKA – az utcai veszélyekkel kapcsolatosan rámutat arra, hogy az **utcákon, tereken, parkokban csellengő fiatalok** milyen könnyen kerülhetnek az utcai szociális munkás látószögébe. Írásuk szerint az ilyen fiatalok (gyakran gyermekek) „**az iskola után nem mennek haza, hanem társaikkal, barátaikkal találkozva az utcán „lófráznak”**. Az **egyedül csellengő fiatal** általában könnyen befogadja egy-egy **banda vagy csoport**, illetve könnyen csapódnak bandához.”*

A szerzők véleménye szerint felülreprezentáltak a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, a fejlődésükben zavart vagy eltérő nevelési igényekkel rendelkező gyermekek, a nem hagyományos családmódban nevelkedő gyermekek (pl. egyszülős család), az átmeneti vagy tartós betegséggel, problémával, beilleszkedési, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek.

A család- és gyermekjóléti szolgáltatás növekvő mértékben szembesül az oktatásból kikerült, **nem tanköteles korú fiatalok**, és a **egyéni munkarend szerint tanuló** gyermekek problémáival. Az iskolai lemorzsolódással leginkább veszélyeztetett gyermekek a valamilyen pszichés problémával, tanulási vagy viselkedési zavarral küzdők, az átlagosnál gyengébb intellektussal rendelkezők. A gyenge tanulmányi eredmények, évisméltés, fegyelmi problémák, beilleszkedési nehézségek szerepet játszanak az iskola korai elhagyásában. Az iskolába nem járó gyermekek, fiatalok a felszabaduló időt utcán tölthetik, így válhatnak az utcai szociális munka célcsoportjává.

IV. Az utcai (lakótelepi) szociális munka – speciális szolgáltatás – elhelyezése a gyermekjóléti szolgáltatás rendszerében

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát biztosító tanácsadó területen és közösségi térben végzett tevékenysége

Az utcai (lakótelepi) szociális munka - speciális szolgáltatást - a család- és gyermekjóléti központ utcai szociális munkát végző tanácsadó munkatársai biztosítják az adott járás területén. Feladatellátásuk kiterjed a célcsoport szempontjából preferált terület felderítésére, információ gyűjtésre, információ átadásra, kapcsolatteremtésre, közösség-szervezői munkára, szabadidős programok szervezésére, megvalósítására, továbbá a közterületen megjelenő kiskorú veszélyeztetettség időben történő észlelése szempontjából állandó/rendszeres jelenlét biztosítására.

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó a közterületeken való rendszeres és aktív megkereső tevékenységén keresztül lehetőség szerint közvetíti - a célcsoport számára releváns - a család és gyermekjóléti szolgálat által működtetett preventív jellegű szolgáltatásokat.

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát biztosító tanácsadó jelzőrendszeri tevékenysége

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatóként az észlelő- és jelzőrendszer tagja. Feladatellátása során közvetlenül észleli, érzékeli azokat a problémákat, veszélyeztető helyzeteket, melyek beavatkozást kívánnak, és jelzési kötelezettséget vonnak maguk után. A tanácsadó a helyszínen elemzi, mérlegeli a veszélyeztető körülmények súlyosságát és dönt az intézkedés jellegéről.

Kiemelten súlyos veszélyeztetettség:

- alkoholizáló, drogfogyasztó gyermek,
- kolduló gyermek,
- fizikailag/szexuálisan bántalmazott gyermek,
- otthonából kitett/ szökött gyermek,
- kiskorú prostituált.

Kiemelten súlyos veszélyeztettség esetén azonnali intézkedés megtétele szükséges, melyet követően a jelzést a területileg illetékes gyámhivatal és a család-és gyermekjóléti szolgáltatás felé is meg kell tenni.

A jelzést **A család- és gyermekjóléti szolgáltatás által működtetett észlelő és jelzőrendszer folyamatairól szóló protokoll** szerint szükséges megtenni.

Súlyos veszélyeztettség:

- csavargás,
- antiszociális, kriminalizálódó baráti társaság,
- köznevelési intézményből való gyakori, vagy hosszú időtartamú igazolatlan hiányzás (16 év alatt),
- szülői ház engedély nélküli elhagyása,
-

Súlyos veszélyeztettség esetén a tanácsadó mérlegeli a helyzetet és annak megfelelően:

- kezeli saját eszközeivel a problémát,
- közvetít megfelelő ellátási formába,
- intézkedik szükség esetén a hatóság/társszakmák bevonásával.

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó a probléma észlelését követő munkanapon - jelez az illetékes család- és gyermekjóléti szolgáltatásnak a további intézkedés megtétele céljából.

V. Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó együttműködése a gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer tagjaival, illetve a társszakmai szervezetekkel

Az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó tevékenységéből adódóan, adott helyzethez kapcsolódóan rendszeres, aktív kapcsolatot tart fenn az illetékességi területén érintett gyermekvédelmi észlelő- és jelzőrendszer tagjaival, különös tekintettel a köznevelési intézményekre, személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatókra, rendőrségre és a gyámhivatalra. Az együttműködés keretében az utcai (lakótelepi) szociális munkát végző tanácsadó a gyermekek, fiatalok által látogatott

közterületen a szociális munka eszközeivel (tanácsadás, információnyújtás, segítő beszélgetés, szolgáltatás közvetítés stb.) végzi tevékenységét, kompetencia határát meghaladó esetekben vonja be a jelzőrendszer szükséges tagját a szakmai folyamatba. Súlyos veszélyeztetettség esetén a szakma szabályainak megfelelően értesíti a szükséges hatósági szervet/szerveket.

Az utcai szociális munkát végző tanácsadó akut, azonnali külső beavatkozást igénylő esetekben mozgósítja az intézkedésre, segítségnyújtásra jogosult szerv/hatóság (pl.: rendőrség gyámhivatal mentők értesítése) képviselőit.

Az utcai szociális munkát végző tanácsadó olyan esetekben, amikor a közterületeken való rendszeres és aktív megkereső tevékenysége során társszakmai szervezetek kompetenciáját is érintő esettel találkozik (pl.: gyermekvédelmi szakellátásból szökött kiskorú) haladéktalanul felveszi a kapcsolatot az intézmény illetékes szakemberével.

Kölcsönös együttműködés szükséges a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban Szt.) 65/E.§ szerinti utcai szociális munkát végző szakemberekkel, különös tekintettel az egymás kompetenciájába tartozó esetek jelzése, illetve az intézkedések megtétele kapcsán.

VI. Az utcai (lakótelepi) szociális munka kialakításának folyamata

1. Szükségletfelmérés

Az utcai (lakótelepi) szociális munka a család- és gyermekjóléti központ egyik speciális szolgáltatása. A szolgáltatás bevezetésének, illetve folyamatos aktualizálásának alapja a megfelelő előkészítés és rendszeres újra tervezés. A megfelelő színvonalú szolgáltatásnyújtás biztosításához nélkülözhetetlen a megalapozott szükségleteknek megfelelő tevékenységek tervezése.

A család- és gyermekjóléti központok részéről az utcai (lakótelepi) szociális munka szolgáltatást a járás egészére vonatkozóan szükséges átgondolni, és a helyi viszonyoknak megfelelő adekvát szolgáltatási palettát kidolgozni.

A szolgáltatás tervezése és aktualizálása szükségletfelmérés alapján valósul meg. A szükségletfelmérés egy részről az ellátott terület és a célcsoport felkutatásával, annak

megfigyelésével valósul meg, amikor a tanácsadó felméri az ellátási területén tartózkodó gyerekek, fiatalok számát, azok életkori megoszlását.

Másrésről fontos az ellátási területen élő gyermekek és fiatalok körében történő információgyűjtés érdeklődési körükről, szabadidő eltöltési szokásaikról, probléma megoldási viselkedés mintáikról, esetleges egészségkárosító szerek használatának motivációjáról stb.

Az szükségletfelmérés/megvalósulhat különböző technikákkal, pl.: beszélgetés, irányított interjú, szükségletfelmérő kérdőív.

Szükségletfelmérő kérdőív

A szükségletfelmérés legáltalánosabban elterjedt módja a kérdőíves formátum. Ezzel érhető el a legnagyobb körben a szolgáltatás célcsoportja, amely lehetővé teszi, hogy a felmérést követően a szakemberek a legszélesebb körű szolgáltatási palettát nyújtsák, a megfogalmazott és beazonosított problémákra reagálva.

Természetesen a kérdőív elkészítése nem zárja ki azt, hogy egyéb módszerekkel is megtörténjen a szükségletfelmérés, ahogy azt sem, hogy csak kérdőíves formában lehet a célcsoport igényeit felmérni.

A speciális szolgáltatások közül az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység célcsoportja részben átfedést mutat az utcai (lakótelepi) szociális munka célcsoportjával. Mivel az óvodai és iskolai szociális segítők tevékenységükkel minden köznevelési intézményt lefednek, így közvetlen kapcsolatuk van a járás kiskorú lakosságával. Ahhoz, hogy a család- és gyermekjóléti központ az adott járás kiskorú lakossága körében széleskörű információgyűjtést tudjon megvalósítani az utcai (lakótelepi) szociális munka szükségletalapú tevékenységének kidolgozására, célszerű lehet az óvodai és iskolai szociális segítők bevonása a kérdőíves felmérésbe, interjúzásba. A gyermekek szokásai, érdeklődési területük feltérképezése mindkét szakterületet segíti az adekvát szolgáltatási tartalom kidolgozásában.

Az adott speciális szolgáltatások együttműködése mindkét területen segítheti a szakmai munka hatékonyságát, a gyermekek, fiatalok számára nyújtott szolgáltatások komplex átgondolását.

A szükségletfelmérő kérdőív kitöltésben, vagy adatfelvételben közreműködhetnek, segíthetnek a Központ óvodai és iskolai szociális segítő kollégái. Pontosan ezért a köznevelési intézmények megfelelő helyszínei lehetnek a kérdőív felvételének. Hasonlóan az óvodai és iskolai szociális segítőkhöz, érdemes ebben az esetben is a kérdőívet meghatározott időközönként megismételni.

A kérdőívben számos témakört kell érinteni, amelyek a következők:

- a kitöltő neme, kora vagy korcsoportja,
- szabadidőre, a szabadidő eltöltésével kapcsolatos kérdések,
- családi kapcsolatokra vonatkozó kérdések,
- kortárs csoporttal kapcsolatos kérdések,
- szórakozással kapcsolatos kérdések,
- esetlegesen szerhasználatával kapcsolatos kérdések stb.

A válaszokból láthatjuk, hogy milyen területen szükséges a programokkal beavatkozni és rámutathatnak szignifikáns összefüggésekre, pl.: az egyszülős családokban élő gyermeknél gyakoribb az alkoholfogyasztás vagy a kábítószer kipróbálók csoportjára jellemző, hogy a szüleikkel ritkábban mennek el valahova kikapcsolódás céljából stb.

2. Szociális térkép készítése

Az utcai (lakótelepi) szociális munka tevékenységének hatékonyságát növeli az, ha a feladatot ellátó szakemberek egy olyan szociális térképet készítenek az ellátandó területekről, ami segíti az adott területen, lakótelepen, városrészben előforduló szociális problémák feltérképezését, a későbbi szolgáltatási paletta kidolgozása miatt. A terepfelmérés célja, hogy láthatóvá váljanak azok a város és településrészek, ahol a célcsoport tartózkodhat. A szociális térkép egyfajta segítség a szolgáltatást biztosító intézmény számára, mert pontos képet ad a terület szociális helyzetéről, és ennek megfelelően tud preventív programot illetve adott szolgáltatásokat közvetíteni a célcsoport számára.

A szociális térképnek tartalmaznia kell:

- a városrész, lakótelep, településrész földrajzi elhelyezkedését a városon/településen belül
- a hatósági feladatkörrel rendelkező intézményeket
- a szociális ellátást végző intézményeket
- a területrészen található állami, civil és egyházi szolgáltatókat
- a célcsoport korosztálybeli megjelölését (pl. jellemzően 10-14 éves korosztály található az adott lakótelepen, település részen)

A szociális térképet évente aktualizálni kell.

A terepfelmérés, a térkép aktualizálása az utcai szociális munkát végző szakember kötelező feladatellátásának részét képezi.

Információval, többlettudással kell rendelkeznie a feltérképezett terület rész célcsoportjának szociológiai értelemben vett sajátosságairól.

3. Munkaterv készítése

A feltérképezett terep sajátosságainak ismeretét követően, az utcai szociális munka tevékenységénél célszerű az adott évre munkatervet készíteni.

A munkaterv a terület/ lakótelep/település rész egyedi sajátosságait és jellemzőit, tehát a szociális térkép és a szükségletfelmérés összegzését alapul vevő időbeli tervezetet jelent, melyen keresztül ütemezhetővé válik az utcai szociális munka szolgáltatása.

A munkaterv ajánlott tartalma:

- problémátípusok megjelölése
- feladatok megfogalmazása
- a prevenció célcsoportjának megjelölése
- a feladatokhoz, tervekhez szükséges időkeretek kijelölése
- a tevékenység felülvizsgálatához szükséges teljesülés / nem teljesülés okainak feltárása

A tevékenység éves beszámolójához szükséges, hogy az utcai szociális munkát ellátó szakember a munkaterve mentén végezze feladatát.

Fontos, hogy tevékenységének éves értékelésénél statisztikai mutatókat vegyen figyelembe (pl. ellátott célcsoport korosztályi bontása, probléma típusok előfordulási gyakorisága) azzal a céllal, hogy a szolgáltatás folyamatosan monitorozható legyen, és a jelentkező problémákra minél adekvátabb válaszokat adjon.

4. Szolgáltatási paletta felállítása

A szolgáltatások az alábbi kategóriákba sorolhatók:

1. szolgáltatás elérésének biztosítása;
2. szabadidő hasznos eltöltése, prevenciós tevékenységek biztosítása;
3. problémafeltárás/problémakezelés, krízisintervenció, segítő beszélgetés;
4. kliens továbbirányítása megfelelő intézmény/szolgáltatás irányába.

A szolgáltatási paletta elemei a következők lehetnek:

- Szolgáltatás elérésének biztosítása

Érintett egyének, csoportokon keresztül, médiában való gyakori megjelenés (helyi újság, rádió, televízió), valamint szóróanyagok terjesztése elősegítheti.

A szakma irányába szakfolyóiratokban publikálás, szakmai tanácskozásokon részvétel, a program bemutatása előadás keretében.

- Szabadidő hasznos eltöltése

Egyszerűbb kézműves foglalkozások; Társasjátékok, készségfejlesztő játékok; Kondi parkok használatának és egyéb sportágak lehetőségeinek bemutatása, Zenehallgatás; Programajánló; Spontán, kötetlen beszélgetések; Internet nyújtotta lehetőségek kihasználása; Ötlet- és panaszláda, üzenő fal a látogatók szolgáltatásokkal kapcsolatos véleményeinek a gyűjtésére, Kirándulások, helyi látnivalók megtekintése szervezett keretek között.

Fejlesztő-támogatószolgáltatások képességek, készségek fejlesztése céljából a pedagógia eszközeinek felhasználásával (pl. játékpedagógia, élménypedagógia)

- Művészeti foglalkozások (zene, mozgás, tánc, színház);
- Dramatikus foglalkozások;
- Kreatív alkotótevékenységek (kézműves kör, fotókör, legális street-art, street culture, graffiti műhely);
- Környezetvédelmi programok – lakókörnyezet alakítása;
- Újságírás, riportok készítése;
- Irodalmi klub;
- Beszélgetéssel egybekötött filmklub;
- Utazási élmények, élménybeszámolók (pl. osztálykirándulás);
- Szervezett kirándulások, színházlátogatás, múzeumlátogatás.
- Egyéni (segítő) beszélgetés/konzultáció/tanácsadás különböző témákban (pl. életvezetés, családi-, baráti- és párkapcsolatok, sexualitás, szerelem, érzelmi

konfliktusok, tanulási problémák, életmód, egészség, önismeret, agresszió, stressz-kezelés, addiktológiai problémák - legális és illegális drogok, játékszenvedély, egyéb viselkedéses függőség)

- Információk biztosítása segítő helyekről, szociális ellátásokról, gyermekvédelmi szolgáltatásokról, egészségügyi ellátásokról, illetve karitatív szervezetekről.
- Közoktatási és felsőoktatási információk;
- Továbbképzések (tanfolyamok, képzések, tréningek);
- Nemzetközi lehetőségek fiataloknak (csereprogramok, külföldi tanulmányi lehetőségek, ösztöndíjak);
- Pályázati lehetőségek;
- Fiatalok jogai (gyermekjogok, diákjogok, betegjogok stb.);
- Munka és foglalkoztatási információk (diákmunka, diákirodák, önkéntes munka);
- Helyi lehetőségek fiataloknak (olcsó étkezés, hotelek, albérlet közvetítés);
- Nyaralás-szünidő (utazási kedvezmények, ifjúsági szállások, szünidős programok);
- Praktikus témák a mindennapi életből; – Tanfolyamok, képességfejlesztő tréningek szervezése, közvetítése;
- Pályaorientációs tanácsadás, munka világa.

5. Költségvetés készítése

A szolgáltatást biztosító települési önkormányzat egyéni szabályozása szerint, a fenntartó által elfogadott szervezeti és működési szabályzatban rögzített szolgáltatásokra tervezi be az éves költségvetésébe a szolgáltatás finanszírozására irányuló összes költséget.

6. Terepmunka

A szociális munkások utcai jelenlétét indokolja, hogy a kiskorúak nagy számban tartózkodnak köztereken, bevásárlóközpontokban, ezáltal ki vannak téve veszélyeztető helyzeteknek, vagy szabadidejük céltalan, tervezetlen eltöltésével saját maguk káros magatartásával, viselkedésével veszélyeztetik fejlődésüket. Az utcai szociális munkás szakember munkája során az alábbi szolgáltatásokat nyújtja:

- Információ nyújtás, tanácsadás, segítő beszélgetés.
- Felderítés/csoportképző helyek felkutatása: iskola időben csellengő fiatalok felkutatása közterületen, köztereken, parkokban, szórakozóhelyeken, pályaudvarokon, bevásárlóközpontokban. Fiatalok tájékoztatása a csellengés törvényi következményeiről. Vélt vagy valós ellentétek kezelése (konfliktuskezelés).
- Prevenációs és település egyéb programjainak népszerűsítése.
- Lakossági bejelentés fogadása, delegálás szakemberek felé.
- Kapcsolattartás az utcai szociális munkával szorosan összefüggő társszervezetekkel (rendőrség, közterület-felügyelet, polgárőrség stb.), igény esetén bekapcsolódás a munkájukba. A megkereső tevékenység alkalmazható közösségi rendőrrel, vagy az adott területen alacsony küszöbű szolgáltatást nyújtó szervezet speciális tudással rendelkező munkatársával közösen is.
- Kapcsolattartás a családsegítő és esetmenedzser kollégákkal, jelzőrendszer tagjaival, információcsere a csoportképző helyekkel kapcsolatban.
- Utcai tartózkodás veszélyeit megelőzi, enyhíti, csökkenti, kivédi.

A következőkben azt kívánjuk meghatározni, hogy a település, hány alkalommal, ezen tevékenység mely elemére koncentrálna szervezve meg a terepmunkát, illetve, hogy az utcai szociális munkával foglalkozó szakemberek a terepmunka szervezésébe, lebonyolításába hogyan és mennyire kapcsolódjanak be, figyelembe véve a helyi lehetőségeket és szükségleteket.

Terepmunka minimális mértékű biztosítása

Heti 2x 3 órában felkereső terepmunka: szociális munkás jelenléte a területen. Tevékenység célja, hogy a különböző napszakokban történő személyes jelenlét segítségével minél több csellengő gyerekekkel, fiatallal tudja felvenni a kapcsolatot. A megkereső tevékenység fontos feltétele, hogy minden alkalommal két fő vegyen részt benne. A megkeresést célszerű a délelőtti órákban a tanköteles korú, de iskolakerülő kiskorúak felkutatására fordítani. Ebben az esetben az általuk előszeretettel látogatott helyeket érdemes felkeresni (plázák, parkok, játszótérek). A délutáni terepmunka során a közterületi csoportképző helyek felkutatása célszerű. A két időszakban végzett munkát arányosan javasolt megosztani.

Terepmunka közepes mértékű biztosítása

Heti 3x 4 órában felkereső terepmunka: tevékenység célja, hogy a különböző napszakokban történő személyes jelenlét segítségével minél több csellengő gyerekkel, fiatallal tudja felvenni a kapcsolatot. A megkereső tevékenység fontos feltétele, hogy minden alkalommal két fő vegyen részt benne. A megkeresést célszerű a délelőtti órákban a tanköteles korú, de iskolakerülő kiskorúak felkutatására fordítani. Ebben az esetben az általuk előszeretettel látogatott helyeket érdemes felkeresni (plázák, parkok, játszóterek). A délutáni terepmunka során a közterületi csoportképző helyek felkutatása célszerű. Az esti órákban végzett terepmunka során a csoportképző helyek mellett leginkább szórakozóhelyek, vendéglátó egységek felderítése ajánlott. A három időszakban végzett munkát arányosan javasolt megosztani.

Terepmunka magas mértékű biztosítása

Heti 4x 4 órában felkereső terepmunka: tevékenység célja, hogy a különböző napszakokban történő személyes jelenlét segítségével minél több csellengő gyerekkel, fiatallal tudja felvenni a kapcsolatot. A megkereső tevékenység fontos feltétele, hogy minden alkalommal két fő vegyen részt benne. A megkeresést célszerű a délelőtti órákban a tanköteles korú, de iskolakerülő kiskorúak felkutatására fordítani. Ebben az esetben az általuk előszeretettel látogatott helyeket érdemes felkeresni (plázák, parkok, játszóterek). A délutáni terepmunka során a közterületi csoportképző helyek felkutatása célszerű. Az esti órákban végzett terepmunka során a csoportképző helyek mellett leginkább szórakozóhelyek, vendéglátó egységek felderítése ajánlott. A három időszakban végzett munkát arányosan javasolt megosztani. Előre meghatározott hétvégén a közös szolgálatban való részvétel jó lehetőséget kínál a rendőrséggel és egyéb hatósági társszervekkel (gyámhatóság, polgárőrség, közterület-felügyelet, iskolák) való hatékony együttműködésre, amelynek az elsődleges célja a fiatakorúak körében népszerű tudatmódosító szerek (alkoholfogyasztás, szerhasználat stb.) fogyasztásának visszaszorítása.

7. Szabadidős / prevenciós programok szervezése

A szabadidős programok szervezése a prevenció egyik fontos eszköze. Feladata a gyermekek számára értelmes elfoglaltság felkínálása a csavargás, csellengés helyett. A gyermek megtanulja az idejét hasznosan eltölteni, lehetősége nyílik másfajta értékrend megismerésére, javulhat kommunikációja, társas kapcsolatai fejlődhetnek. Ezeket az eredményeket nem direkt módon oktattva, hanem saját élmény megtapasztalásán keresztül nyújthatjuk, ahol a kortárs csoport közvetlen ráhatása is segíti a folyamatot.

Az utcai szociális munkás kapcsolatot tart a jelzőrendszeri tanácsadóval/felelőssel, hogy az igényekre és szükségletekre válaszként szervezhessen foglalkozást.

A foglalkozások szervezésénél fontos szempont, hogy az adott településen milyen korosztályra érkezik a legtöbb **jelzés**, kik a legérintettebbek a **problémák** terén.

A csoportok szervezésénél érdemes a településen élő és programba bevonni kívánt gyermekek **életkorát** figyelembe venni. Érdemes felmérni a programok szervezése előtt a településen **már meglévő foglalkozásokat**, illetve azok igénybevételének feltételeit. A rendelkezésre álló **helyszín**, **anyagi keret** és a program lebonyolítására igénybevehető **szakember** csapat mennyisége és minősége is lényeges szempont a szervezésnél.

7.1. Csoportok életkor szerinti differenciálása

0-6 éves gyermek és szüleik számára szervezhető programok

- baba-mama foglalkozás,
- kézműves foglalkozás,
- játszóház,
- zenés/táncos foglalkozás,
- ünnepkörökhöz kapcsolódó foglalkozások,
- családi nap stb. (ezeket a tevékenységeket érdemes a szülőkkel közösen szervezni, a közös élményszerzés és a szülői kompetenciák megerősítése érdekében).

6-12 éves gyermek számára szervezhető programok

- nyári napközis tábor,
- korrepetálás/közös tanulás vagy leckeírás,
- kézműves foglalkozás,
- tematikus csoportok (önismereti, fejlesztő, készségekre specializálódott),
- külső helyszínen megtartott szabadidős programok (mozi, korcsolya, állatkert),
- ünnepekhez kapcsolódó foglalkozások,
- sport tevékenységek (foci, kézilabda stb.),
- családi nap,
- karaoke/rap,
- film/rádióműsor készítés, médiaklub,
- tánc stb.

12-18 éves gyermek számára szervezhető programok

- nyári napközis tábor,
- tematikus „ottalvós” kamasztábor,
- tematikus ifjúsági klub (önismeret, devianciák, gyermeki jogok, bűn- és áldozattá válás, internethasználat stb.),
- korrepetálás/közös tanulás vagy leckeírás,
- családi nap,
- kirándulás,
- kortárssegítő képzés,
- karaoke/rap,
- film/rádióműsor készítés, médiaklub,
- tánc stb.

Az utcai szociális munkásnak - többszintű feladatai ellátása közben – ügyelnie kell az általa nyújtott szolgáltatások egyensúlyára. Munkaidejét egyenlő arányban kell megosztania az utcán végzett szociális munka (terepmunka) és a prevenció/klub foglalkozás között. Iskolai szünetek idején ezek a tevékenységek kiegészülnek a tanítási szünetben (őszi, téli, tavaszi, nyári iskolai szünet) nyújtott szabadidős tevékenységek biztosításával. A szabadidős tevékenységek lebonyolításába az óvodai és iskolai szociális segítő/családsegítő/esetmenedzser munkatársak bevonása szükséges lehet. A szabadidős programok szervezésénél figyelembe kell venni a gyermekek szabadidejének alakulását, tehát ezeket a programokat célszerű a délutáni, kora esti órákban szervezni.

7.2. A szabadidős tevékenységek biztosítási szintjei

A szabadidős tevékenységek funkciója lehet preventív, terápiás, nevelő, illetve kompenzáló hatású. A szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok számára többszörösen jótékony hatású eszköz is lehet a szabadidős programokon való részvétel.

Annak mértéke, hogy a település, hány alkalommal, mely funkcióra koncentrálva szervezi ezen tevékenységeket, illetve, hogy az utcai szociális munkával foglalkozó szakemberek ezek szervezésében, lebonyolításában mennyire és hogyan kapcsolódik be, vagy szervezi meg, csak a helyi lehetőségektől és szükségletektől függ.

Szabadidős tevékenység minimális mértékű biztosítása

- Heti egy alkalommal prevenció/szabadidős/klub foglalkozás szervezése a legérintettebb korosztálynak
- Nyári napközis tábor minimum 3 héten keresztül (havonta egy hét)
- Bekapcsolódik, és fiatalokat toboroz a település családi programjaiba

Szabadidős tevékenység közepes mértékű biztosítása

- Heti két alkalommal prevenció/szabadidős/klub foglalkozás szervezése a legérintettebb korosztálynak
- Nyári napközis tábor 6 héten át (havonta két hét)
- Bekapcsolódik, és fiatalokat toboroz a település családi programjaiba
- Online kapcsolattartás a fiatalokkal a közösségi oldalakon.

Szabadidős tevékenység magas mértékű biztosítása

- Heti három alkalommal biztosít sportfoglalkozást a településen élő fiataloknak másfél órában.
- Heti három alkalommal biztosít prevenció/szabadidős/klub foglalkozást 2-3 órában ahol a klubszobában lehetőség van csocsózni, biliárdozni, énekelni, táncolni, kikapcsolódni.
- Havi egy alkalommal szervez diszkót, a biztonságos szórakozás jegyében.
- Iskolai szünetekben délutáni programot biztosít a településen élő fiataloknak (ősz, téli, tavaszi szünet).
- A nyári szünetben egész nyáron át tartó napközis tábort szervez a hétköznapi napokra.
- Kamasz fiatalokat a nyár során 1-1 napos kirándulásra viszi.
- Emellett részt vesz a nyár során több játszótéri foglalkozáson, ahol több korosztállyal is tud találkozni, kapcsolatot kialakítani.
- Segít, aktívan részt vesz a kerületi családi rendezvényeken a fiatalok bevonásával.
- Online kapcsolattartás a fiatalokkal a közösségi oldalakon.

VII. Az utcai szociális munka szolgáltatás dokumentációja

1. Munkanapló.
2. Feljegyzés.
3. Tájékoztatással, adatkezeléssel kapcsolatos dokumentáció.

4. Belső nyilvántartásba történő dokumentálás.

1. A **munkanapló** megírása a szakmai tevékenység rögzítésére és a terepmunka időbeli dokumentálására szolgál.

A feladatot ellátó szakember megjelöli:

- az intézmény elhagyásának időpontját,
- a felkeresendő terep megnevezését,
- az intézménybe történő visszaérkezéskor megjelöli a visszaérkezés időpontját, a terepmunka végét.
- rögzíti a munkamódszert és az eredményességét, szakmai tevékenységét néhány mondatban.

2. **Feljegyzés:**

Terepmunka alkalmával gyermek vagy felnőtt veszélyeztetettség észlelése esetén nemcsak a munkanaplóban kerül rögzítésre a veszélyeztetettség ténye, hanem külön feljegyzés készül, mely iktatásra kerül. A feljegyzés rövid, a tényeket tartalmazza.

3. **Jelzőrendszeri tag minőségben: esetjelző lap**

Az esetjelző lap továbbításra kerül az illetékes család- és gyermekjóléti szolgálat irányába.

4. **A tájékoztatással, adatkezeléssel összefüggő dokumentáció**

Tájékoztatás a szolgáltatást nyújtó központ szolgáltatásairól, illetve Tájékoztatás adatkezelésről

A dokumentumok megfogalmazásánál figyelembe kell venni az szolgáltatást igénybe vevő korát, fontos, hogy mindenki számára értelmezhető megfogalmazásban készüljön el.

5. **Belső nyilvántartás felületén történő rögzítés**

A napi nyilvántartásban (forgalmi adatok) szerepeljen a programokon megjelentek száma, a résztvevő gyermekek neve, kora, hogy a részvételi arányokat lehessen látni. Egyéb nyilvántartási kötelezettséggel ez a speciális szolgáltatás nem bír.

A külső helyszíneken lévő programokon való részvételhez szükséges a szülői hozzájáruló nyilatkozat, melyen szerepelnie kell a résztvevő gyermek nevének, születési hely és idő adatoknak, lakóhelyének, TAJ számának és a szülők nevének és telefonszámának.

Az intézmény szakmai programjában megfogalmazott módon szükséges az utcai szociális munka során feltárt eseteket a belső nyilvántartásban rögzíteni. Az adatok a beszámolók, értékelések, célok, feladatok meghatározásnál elengedhetetlenek.

VIII. Tárgyi feltételek

Az utcai szociális munkásoknak az adminisztratív munkájuk végzéséhez szükségük van egy irodahelyiségre illetve a prevenció/szabadidős/klub foglalkozások zavartalan megtartása érdekében egy klubszobára.

A feladatellátáshoz szükséges felszereltség:

- irodaszer,
- íróasztal, szék,
- számítógép (nyomtató),
- internet,
- mobiltelefon,
- beazonosítást szolgáló igazolvány, kítűző,
- láthatósági mellény/kabát,
- autó vagy gyors és könnyű közlekedést segítő eszköz (motor, kerékpár, roller, BKV ill. helyi tömegközlekedési bérlet/menetjegy),
- szakirodalom.

A klubhelyiség elvárható felszereltsége: A klubhelyiség legyen levegős, tágas, világos, amely a célterülethez közel, jól megközelíthető helyen található, és megfelelő infrastruktúrával rendelkezik. Igényekhez szabott nyitva tartással működjön.

Szabadidős tevékenységek megszervezése: a csellengő, szabadidejüket utcán töltő fiatalok számára nagyon fontos, hogy olyan egyéb szabadidős tevékenységet biztosítson a szolgáltatás, amely a szabadidő hasznos eltöltése mellett egyéb értéket is biztosít, amely a testi, lelki, értelmi fejlődést is elősegíti.

- tematizált programok: fontos meghatározni, hogy mit szeretnénk elérni vele. A tematizált programok épülhetnek egymásra, reagálhatnak az aktualitásokra is. Fontos, hogy az életkori sajátosságokat ne veszítsük szem elől.

Példa a zenei tematizált programra:

MINIMUM	KÖZÉP	MAXIMUM
Hifi eszköz vagy számítógép internet kapcsolattal (zenehallgatáshoz)	Konzol sport és tánc játékokkal. (Erőszak nélküli szoftverek) Xbox Ps (Ahány konzol működik, annyi Tv szükséges)	Konzol sport és tánc játékokkal. (Erőszak nélküli szoftverek) Xbox, Ps (Ahány konzol van annyi Tv szükséges)
Tv/lehetőleg számítógépre köthető	Számítógép internet kapcsolattal a gyermekeknek	Számítógép internet kapcsolattal
Hangtechnika: A foglalkozásokat érdemes a gyermekek által kedvelt zenei, irodalmi stílusokra építeni. A fiatalok gyakran alkotnak saját dalokat, verseket, zenei klipeket, rövid filmeket is, így valamilyen hangtechnika a minimum felszereltségű klub működtetéséhez is szükséges (pl: mikrofon, hangszóró stb.).	Tv/lehetőleg számítógépre köthető vagy projektor számítógépre köthető	Tv/lehetőleg számítógépre köthető vagy projektor számítógépre köthető
	Vetítövászon	Vetítövászon
	Ledes "party fények" a közös bulikhoz.	Komplett audió rendszer keverőpulttal, mikrofonokkal (Karaoke bulikhoz, rappeléshez, énekléshez)

		Ledes "party fények" a közös bulikhoz.
--	--	--

Példa a szabadidő/sport tematizált programra:

MINIMUM	KÖZÉP	MAXIMUM
csocsóasztal	csocsóasztal	csocsóasztal
labdák (terem/külső helyszínen)	labdák (terem/külső helyszínen)	labdák (terem/külső helyszínen)
	kerékpár/roller	kerékpár/roller
	mini billiárd/pingpong asztal	boxzsák
		normál méretű billiárd/pingpong asztal
		légközi
		mobil focikapu, kosárpálánk

Példa a kézműves tematizált programra:

MINIMUM	KÖZÉP	MAXIMUM
rajzeszköz (papír, filcek, festék)	rajzeszköz (papír, filcek, festék)	rajzeszköz (papír, filcek, festék)
társasjátékok	társasjátékok	társasjátékok
	kézműves eszközök	kézműves eszközök
		ragasztó pisztoly
		dekopázs

- **prevenációs programok:** életkornak megfelelően kialakított programok. A klasszikus prevenációs előadások mellett megjelenhetnek a kortárssegítő, akár az önkéntes munka (megfelelő felkészítés mellett) is szervezett formában.

Példa a prevenációs programokra:

MINIMUM	KÖZÉP	MAXIMUM
---------	-------	---------

Prevenációs témájú előadás(ok) szervezése	Prevenációs témájú előadás(ok) szervezése	Prevenációs témájú előadás(ok) szervezése
	Külsős program/ intézménylátogatás, az adott korosztályt érintő problémára	Külsős program/ intézménylátogatás, az adott korosztályt érintő problémára
	Önkéntesképzés pl.: adományok közvetítésében	Önkéntesképzés pl.: adományok közvetítésében
		60 órás kortárssegítő képzés
		Drogprevenációs programon való részvétel kortárssegítőként

- nyári napközi, táboroztatás: a gyerekek (ezzel együtt a szülők) számára nem csak tanévben az iskolaidő után okoz nehézséget a szabadidő eltöltése, hanem a szünidőben és a tanítás mentes időszakban is.

Példa a nyári programokra:

MINIMUM	KÖZÉP	MAXIMUM
Egy hét napközis táboroztatás	Három hét (lehetőség szerint minden hónapban egy hét) napközis táboroztatás	Egész nyáron át tartó napközis táboroztatás
	Egy hét Erzsébet (vagy más ottalvós) tábor	Több hét Erzsébet (vagy más ottalvós) tábor

IX. Személyi feltételek és a hozzájuk kapcsolódó munkajogi kérdések

A család- és gyermekjóléti központ alkalmazásában álló, gyermekjóléti szolgáltatás területén nagy szakmai tapasztalattal rendelkező esettanácsadó/tanácsadó látja el a feladatot, akinek a végzettsége megfelel az NMr. 2. számú melléklet II. rész 1/a pontjában (tanácsadó) foglaltaknak.

A tevékenység finanszírozásának tekintetében a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) az irányadó.

A család-és gyermekjóléti központ intézményvezetője a központ alkalmazásában álló tanácsadó munkáját az utcai szociális munka szolgáltatás biztosításának tekintetében a munkaköri leírásban részletezi, konkretizálja.

X. Mellékletek

FOGALOMTÁR

bántalmazás: „A gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.” (WHO)

bűnmegelőzés: A rendészeti bűnmegelőzésnek különböző szakterületei vannak, így a gyermek- és ifjúságvédelem, kábítószer kereslet-csökkentés, megelőző vagyon- és gazdaságvédelem, áldozatvédelem, családon belüli erőszak valamint a közösségi és virtuális terek rendjének védelme. A bűnmegelőzés azonban csak akkor lehet sikeres, ha az a társadalom közügyeként jelenik meg. Ezért a rendőrség a közösségi bűnmegelőzés fontos tagjaként folyamatosan együttműködik az állami- és önkormányzati szervekkel, a társadalmi és a gazdasági élet szereplőivel, továbbá a civil szervezetekkel. (Forrás: <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/bunugyi-szakterulet/bunmegelozes>)

büntethetőségi korhatár: Nem büntethető, aki a büntetendő cselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be, kivéve az emberölés, az erős felindulásban elkövetett emberölés, a testi sértés, a terrorcselekmény, a rablás és a kifosztás elkövetőjét, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, és az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 16.§)

cyberbullying: A megfélemlítés (bullying) olyan ismétlődő és intenzív, bántalmazó, kárt vagy sérülést okozó viselkedési folyamat, amellyel egy csoport vagy egy személy egy másik csoport vagy személy feletti „erőegyensúlyt” igyekszik felborítani vagy megszüntetni, illetve a megváltozott erőpozíciót megvédeni és fenntartani. Ez a felborult erőegyensúly egyaránt jelenthet szóbeli, fizikai inzultust és/vagy közösségi befolyást. A megfélemlítés létezik iskolai, munkahelyi, családi-otthoni, közösségi és közéleti körökben. A megfélemlítés „áldozatát” célszemélynek nevezzük. A megfélemlítés nem azonos az egyszeri verekedéssel, vitatkozással vagy az izolált

veszekedéssel. Ami mindezekről megkülönbözteti, az a megfélemlítő intenzív, rendszeres vagy visszatérő jellegű nyomása, állandó jellegű bántalmazó, kárt vagy sérelmet okozó viselkedése. A szóbeli és a közösségi megfélemlítés fokozódhat a cyber technológiák használatával melyet cyber-megfélemlítésnek (cyberbullying) hívunk. (internet-megfélemlites.hu)

csoportképző hely: Közterületen vagy szolgáltatást nyújtó épületben található hely, ahol a közös érdeklődésű fiatalok szívesen töltik együtt idejüket.

deviancia: Fogalma olyan cselekvésformákat, viselkedés-, attitűd- és értékészleteket jelöl, amelyek a közmegegyezésből eredő társadalmi vagy törvényes normák, normarendszerek és értékek be nem tartására vonatkoznak személyek vagy csoportok esetében. (Ifjúságszociológia szemelvények, Szeged 2006.)

együttműködés: A Gyermekvédelemről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI törvény 17 § alapján meghatározott személyek, szolgáltatók, intézmények és hatóságok a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében kötelesek egymással együttműködni és egymást kölcsönösen tájékoztatni.

esetkonferencia: Az esetmegbeszélés egyik formája. Célja, a szolgáltatást igénybe vevő személyt, gyermeket és családot érintő információk cseréje, azok rögzítése, a feladatok meghatározása, illetve elosztása a résztvevő szakemberek és egyéb meghívottak között. Esetkonferenciát egy adott esettel kapcsolatban a segített személy, az összes érintett és a lehetséges támaszt jelentő személy, intézmény képviselője részvételével szükséges tartani. („A gyermekvédelmi észlelő-és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan” Módszertani útmutató – EMMI – 2017)

esetkonzultáció: A szakemberek között zajló kommunikációs információcsere, tájékoztatás. Ez a folyamat akár két személy között is történhet. Itt nem feltétlenül kerül sor feladat meghatározásra, de az sem kizárt, ki miben tud ad hoc segítséget nyújtani az ügymenet aktuális állapotában. („A gyermekvédelmi észlelő-és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan” Módszertani útmutató – EMMI – 2017)

esetmegbeszélés: A problémákat feltáró, megbeszélő, illetve a segítő folyamat feladatellátását egyeztető munkaforma, mely egy adott eset (egyén, gyermek vagy

család) ügyében az összes, az aktuális probléma megoldásában érintett szakember bevonásával történik. Célja a közös problémadefiniálás, az esetvezetés során vállalt feladatok tisztázása, a segítő folyamat együttes megfogalmazása, megtervezése. („A gyermekvédelmi észlelő-és jelzőrendszer működtetése kapcsán a gyermek bántalmazásának felismerésére és megszüntetésére irányuló szektorsemleges egységes elvek és módszertan” Módszertani útmutató – EMMI – 2017)

fiatalkorú: Fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 105. § (1) bekezdése)

gyermekvédelmi szakellátás: a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A szakellátás keretében kell biztosítani az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátását, a fiatal felnőtt további utógondozói ellátását, valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását, valamint a gyermekvédelmi szakszolgáltatásokat.

jelzés: A Gyvt.-ben megnevezett jelzőrendszeri tagok az erre a célra rendszeresített esetjelző adatlapon küldik meg észlelésüket, jelzésüket a család-és gyermekjóléti szolgálat vagy család- és gyermekjóléti központ, illetve az illetékes hatóság felé. A jelzőlap tartalmazza a veszélyeztetett (és törvényes képviselőjének) adatait (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 17. §)

jelzőrendszer: A Gyvt. alapján a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látnak el - a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében - a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos, a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók, a köznevelési intézmények, a rendőrség, az ügyészség, a bíróság, a pártfogó felügyelői szolgálat, az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek, a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása, az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek, a munkaügyi hatóság, a javítóintézet, a gyermekjogi képviselő, a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal, az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv. Ezek intézmények és személyek kötelesek jelzéssel élni a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál, hatósági eljárást kezdeményezni a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy

egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén. Ilyen jelzéssel és kezdeményezéssel bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet is élhet. (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 17. §)

kiskorú: Kiskorú az, aki a tizennyolcadik életévét nem töltötte be. A kiskorú a házasságkötéssel nagykorúvá válik. Ha a házasságot a bíróság a cselekvőképesség hiánya vagy a kiskorúság miatt szükséges gyámhatósági engedély hiánya miatt érvénytelennek nyilvánítja, a házasságkötéssel szerzett nagykorúság megszűnik. A házasságkötéssel megszerzett nagykorúságot a házasság megszűnése nem érinti. (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről II. könyv)

kiskorú veszélyeztetése: A kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személy - ideértve a szülői felügyeletet gyakorló szülő, illetve gyám élettársát, továbbá a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt is, ha a kiskorúval közös háztartásban vagy egy lakásban él -, aki e feladatából eredő kötelességét súlyosan megszegi, és ezzel a kiskorú testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, az (1) bekezdés szerint büntetendő az a tizennyolcadik életévét betöltött személy, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésére, illetve züllött életmód folytatására rábír vagy rábírn törekszik, bűncselekmény elkövetéséhez felajánl. (2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről)

kortárssegítő: alapvetően fiatal önkéntesek, akik arra vállalkoznak, hogy a kortársaikat érintő problémák megoldásában segítenek. Főként prevenciósz tevékenységet (felvilágosító előadások, programok szervezése, szórólapok osztása, beszélgetések stb.) folytatnak. A kortárs segítők sem vihetnek önálló esetet. (Lőrincz-Pattyán-Sütő-Tóth Az utcai szociális munka)

magántanuló: A tankötelezettség iskolába járással, vagy ha az a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából nem hátrányos, a szülő kérelmére magántanulóként teljesíthető. (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről)

óvodai- és iskolai szociális segítő: a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük

feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet alapján az óvodai és iskolai szociális segítő szolgáltatás a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében a szociális segítő munka eszközeivel támogatást nyújt a köznevelési intézménybe járó gyermeknek, a gyermek családjának és a köznevelési intézmény pedagógusainak. Az óvodai és iskolai szociális segítő egyéni, csoportos és közösségi szociális munkát végez, valamint gyermek- és ifjúságvédelmi feladatokat lát el. Ennek keretében segíti a gyermeket a korának megfelelő nevelésbe és oktatásba való beilleszkedéséhez, valamint tanulmányi kötelezettségei teljesítéséhez szükséges kompetenciái fejlesztésében, a gyermeket a tanulmányi előmeneteléhez, későbbi munkavállalásához kapcsolódó lehetőségei kibontakozásában, a gyermek tanulmányi kötelezettségeinek teljesítését akadályozó tényezők észlelését és feltárását, a gyermek családját a gyermek óvodai és iskolai életét érintő kérdésekben, valamint nevelési problémák esetén a gyermeket és a családot a közöttük lévő konfliktus feloldásában, prevenciós eszközök alkalmazásával a gyermek veszélyeztetettségének kiszűrését és a jelzőrendszer működését.

önkéntes segítő: olyan személyek, akik szabadidejüket egy általuk szükségesnek, hasznosnak, fontosnak ítélt tevékenység végzésére áldozzák. Önkéntes segítő bárki lehet kortól, nemtől, foglalkozástól stb. függetlenül. Az önkéntes segítő önálló esetkezelést nem végezhetnek – a gyakorlat nem elegendő. A kliensekkel kapcsolatos segítő tevékenységeket a szociális munkás vagy asszisztens felügyeletével, vele együttműködve végezhetik. (Lőrincz-Pattyán-Sütő-Tóth Az utcai szociális munka)

prevenció: A prevenció általános célja a megelőzés, például a veszélyhelyzet megelőzése, a már kialakult veszélyhelyzet negatív hatásainak csökkentése, illetve a deviáns életút megelőzése. Részletezve a prevenció három szintjéről beszélhetünk: 1. Elsődleges (primer) prevenció: Célja, hogy mérsékelje a gyermekek helytelen irányú és ütemű fejlődését; megelőzze a fenyegető ártalmak kialakulását. Enyhítenie kell a veszélyeztető körülményeket, csökkentenie azok hatását s új eseteiknek előfordulási arányait. Az erőfeszítések két területre összpontosulnak: megváltoztatni a környezetet és erősíteni az egyén problémamegoldó készségeit. 2. Másodlagos (szekunder) prevenció: Célja, hogy csökkentse az elsődleges prevenció ellenére is elkerülhetetlenül előforduló zavarok, rendellenességek, ártalmak, veszélyeztető körülmények időtartamát. Ezzel ugyanis csökken a közösségen belüli rendellenességek előfordulási aránya. Magában foglalja az esetfeltáró, diagnosztikai és korrektív típusú szolgáltatások szervezését is abból a felismerésből kiindulva, hogy az időben feltárt rendellenességek hatékonyan kezelhetők. 3. Harmadlagos (tercier) prevenció: Célja, hogy a közösségen belül csökkentse az akut rendellenességek, zavarok, ártalmak,

veszélyeztető körülmények következtében kialakult defektusok (devianciák) előfordulási arányát. Annak biztosítására törekszik, hogy a különféle rendellenességek, zavarok, ártalmak, veszélyeztető körülmények megszűnése után a múltbéli nehézségeik a lehető legkevésbé akadályozzák a gyermekeket a családjukba való visszatérésükben, valamint a közösség társadalmi életbe való újbóli bekapcsolódásukban. A rehabilitációt és reintegrációt foglalja magába.

szociális térkép: A szociális térkép a lakosság állapotát méri fel, megfogalmazza helyzetét, problémáit és elvárásait. A szociális térkép előnye, hogy a helyi társadalomról az általános ismeretknél és statisztikai adatoknál többet képes nyújtani. Képes megmutatni a helyi társadalom rétegződését és a helyi társadalom viszonyrendszerét, illetve a problémák térbeli elhelyezkedését. A szociális térkép a lakossági felmérés mellett a település szociális ellátó rendszerét is szemügyre veszi, hogy megnézze, hogy az egyes társadalmi problémák és szükségletek, illetve a szociális ellátó rendszer mennyire illeszkedik egymáshoz, vagyis milyen a segítő rendszer hatékonysága. (a TÁMOP-5.4.9-11/1-2012-0043 Modellkísérleti program az alapszolgáltatások funkcionális összekapcsolására "Egymásra hangolva" című pályázati projekt keretében. A projekt Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Zalaegerszegi Családsegítő Szolgálat és Gyermejkölési Központ, továbbá a Zalaegerszegi Gondozási Központ közreműködésében valósul meg. ZALAEGRSZEG MEGYEI JOGÚ VÁROS SZOCIÁLIS TÉRKÉPE)

szolgáltatási paletta: Az adott területen elérhető szolgáltatások kínálata.

szükségletfelmérés: Az adott intézmény / személy szociális szolgáltatásra vonatkozó igényeinek felmérése.

team: Munkacsoport, melynek tagjai meghatározott időközönként szakmai megbeszélést tartanak a hatékony közös munkavégzés érdekében.

terepfelmérés: Közterületen (illetékességi területen belül) végzett tájékozódás, mely a szociális terepmunka végzéséhez szükséges ismeretek megszerzését szolgálja.

terepmunka: Közterületen (illetékességi területen belül) végzett felkereső tevékenység, melynek során információnyújtás, bűnmegelőzés, veszélyeztető helyzetek felismerése és megszüntetése, csoportképző helyek felderítése történik.

veszélyeztetettség: olyan - a gyermek vagy más személy által tanúsított - magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról)

